

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Strategia UE na rzecz ochrony gleb 2030 – Korzyści ze zdrowych gleb dla ludzi, żywności, przyrody i klimatu«”

[COM(2021) 699 final]

(2022/C 290/21)

Sprawozdawca: **Arnaud SCHWARTZ**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 20.12.2021
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	8.3.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	23.3.2022
Sesja plenarna nr	568
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	169/0/5

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Komitet z aprobatą przyjmuje komunikat Komisji Europejskiej w sprawie strategii na rzecz ochrony gleb 2030 oraz pragnie regularnie otrzymywać informacje o przygotowanym wniosku dotyczącym ochrony gleb i aktywnie uczestniczyć w jego przygotowywaniu.

1.2. Gleba jest strategicznym i zagrożonym zasobem gospodarczym i środowiskowym i zasługuje na odrębne ramy celów, programów i regulacji. Komitet wzywa Komisję do promowania europejskich ram prawnych, które będą skutecznie zapobiegać degradacji gleb i wspierać programy rekultywacji oraz ustalać plan działania na rzecz osiągnięcia dobrego stanu gleby. Komitet wzywa również do przeznaczenia niezbędnych środków z budżetu europejskiego na realizację strategii na rzecz ochrony gleb.

1.3. Mając na uwadze realizację strategii, Komisja Europejska przewiduje przyjęcie aktu o zdrowiu gleb. EKES zaleca jednak, aby najpierw przeprowadzić planowaną ocenę skutków, a potem podjąć decyzję co do najbardziej odpowiednich narzędzi. Komitet zaleca także, by oprzeć ramy na wymienionych poniżej zasadach, co zapewni równe szanse wszystkim zainteresowanym podmiotom działającym w różnych sektorach gospodarki związanych z glebą i jej użytkowaniem:

- zapewnienie jasnej definicji tzw. zdrowych gleb, wskaźników i wartości progowych opracowanych według solidnych podstaw naukowych,
- określenie jasnych celów na 2030 r. na podstawie definicji zdrowych gleb,
- zagwarantowanie odpowiedniego poziomu ochrony środowiska i działań w dziedzinie klimatu,
- pełne poszanowanie zasady pomocniczości, ze względu na różnorodność gleb, ich zastosowań i zapotrzebowania na ich użytkowanie, różne warunki geologiczne, klimatyczne i krajobrazowe, a także zróżnicowane zagrożenia i już istniejące przepisy krajowe,
- nadanie priorytetu środkom w zakresie edukacji, doradztwa, transferu wiedzy i zachęt do ochrony gleby raczej niż dodatkowym zobowiązaniom prawnym,
- utrzymanie na rozsądnym poziomie obciążeń administracyjnych dla wszystkich podmiotów, przy jednoczesnym zapewnieniu przystępności cenowej.

1.4. Komitet zaleca przeprowadzenie jak najszerszej dyskusji z podmiotami gospodarczymi i społecznymi, a także z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, na temat treści inicjatywy ustawodawczej. Z tego względu wzywa Komisję do jak najszybszego przedstawienia wniosku, aby dać czas na dyskusję przed głosowaniem nad tekstem w obecnej kadencji ustawodawczej.

1.5. Komitet podkreśla potrzebę zajęcia się wszystkimi aspektami degradacji gleby, ze szczególnym uwzględnieniem zanieczyszczenia gleby, przejmowania gruntów pod rozwijające się miasta i infrastrukturę oraz utraty materii organicznej w glebach rolnych, ponieważ zjawiska te mają bardzo głęboki i potencjalnie nieodwracalny wpływ na zdrowie gleby i jej zdolność do świadczenia usług ekosystemowych.

1.6. Gleby w Europie są bardzo różnorodne, co odzwierciedla różnice w klimacie, geologii i użytkowaniu gruntów. Zagrożenia, na które narażone są gleby, również są niejednorodne pod względem rodzaju i intensywności, w związku z czym strategię opracowaną w celu zapobiegania degradacji gleby wymagają dostosowania do wielorakich kontekstów geograficznych i kulturowych. Przepisy dotyczące ochrony gleby w państwach członkowskich są zróżnicowane i fragmentaryczne, przy czym wielu zagrożeń dla gleby nie uwzględniono w polityce i ramach prawnych szeregu państw członkowskich.

1.7. Komitet zwraca również uwagę na to, że pilnie trzeba zająć się oddziaływaniem na gleby, wynikającym ze zmiany klimatu spowodowanej przez człowieka. Dlatego Komitet zdecydowanie zaleca włączenie do nowej strategii UE na rzecz ochrony gleb działań polegających na zapobieganiu erozji i pustoszczeniu, których przyczyną były ekstremalne powodzie, susze i pożary.

1.8. Komitet wyraża głębokie zaniepokojenie zajmowaniem gruntów w wyniku procesów urbanizacyjnych, co w zdecydowanej większości przypadków dotyczy żyznych gleb równin i obszarów przybrzeżnych. Celowi „zerowy współczynnik netto zajmowania gruntów”, który ma zostać osiągnięty do 2050 r., muszą towarzyszyć zachęty do ponownego wykorzystania opuszczonych terenów i rekultywacja nieużywanym powierzchni o nieprzepuszczalnym podłożu.

1.9. Komitet uznaje za priorytet – zgodnie z wyzwaniem, jakim jest zasobooszczędna gospodarka o obiegu zamkniętym – zapewnienie ekologicznej produktywności gleb w Europie, a tym samym zmniejszenie wpływu, jaki na państwa trzecie wywiera popyt UE. Za absolutnie pierwszorzędną kwestię uważa pełną realizację inicjatyw mających wprowadzić gwarancję co do tego, że dane towary nie powodują wylesiania.

2. Wprowadzenie

2.1. Komisja opublikowała 20 maja 2020 r. wniosek dotyczący unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030. W komunikacie tym podkreślono, że „gleba jest niezwykle ważnym zasobem nieodnawialnym o zasadniczym znaczeniu dla zdrowia człowieka i stanu gospodarki, a także dla produkcji żywności i nowych leków”⁽¹⁾ oraz zaakcentowano potrzebę rozwiązania kwestii zajmowania gleb dla celów gospodarczych i odbudowy ekosystemów gleby. Komisja ogłasza w nim swe zobowiązanie do aktualizacji strategii tematycznej UE w dziedzinie ochrony gleby w 2021 r. oraz do utworzenia misji w obszarze stanu gleb i żywności w ramach programu „Horyzont Europa” w celu opracowania rozwiązań służących przywracaniu odpowiedniego stanu i funkcji gleb.

2.2. Parlament Europejski przyjął 28 kwietnia 2021 r. rezolucję w sprawie ochrony gleb, w której podkreślił potrzebę ochrony i rekultywacji gleb w Europie, zrównoważonego gospodarowania nimi oraz zachowania ich zdolności do pełnienia różnorodnych funkcji, do umożliwiania produkcji zdrowej żywności i surowców oraz do zapewniania społeczeństwu wielu usług ekosystemowych. W rezolucji podkreślono, że zdrowe gleby mają zasadnicze znaczenie dla osiągnięcia celów Europejskiego Zielonego Ładu, takich jak neutralność klimatyczna i przywrócenie bioróżnorodności. Wyrażono również ubolewanie z powodu braku równych warunków działania dla państw członkowskich w odniesieniu do ich różnych systemów ochrony gleby i wezwano Komisję, „aby z pełnym poszanowaniem zasady pomocniczości opracowała ogólnounijne wspólne ramy prawne dotyczące ochrony i zrównoważonego użytkowania gleby”.

2.3. Parlament Europejski 9 czerwca 2021 r. z aprobatą odniósł się do proponowanej europejskiej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 i jej poziomu ambicji, wydając rezolucję, w której wśród prawie 200 zaleceń wyraźnie podkreślono centralną rolę różnorodności biologicznej gleby. Parlament ponownie wezwał Komisję do przedstawienia wniosku w sprawie ustanowienia wspólnych ram ochrony i zrównoważonego wykorzystania gleb oraz do „skutecznego włączenia ochrony gleb do wszystkich stosownych strategii politycznych UE”. W rezolucji Parlament zwraca również uwagę, że „UE zobowiązała się do osiągnięcia neutralności w zakresie degradacji gruntów do 2030 r. [...] i że jest mało prawdopodobne, by osiągnęła ten cel, biorąc pod uwagę wnioski ze specjalnego sprawozdania Europejskiego Trybunału Obrachunkowego”⁽²⁾.

(1) Komisja Europejska, 2020, Strategia na rzecz bioróżnorodności 2030, https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_pl.

(2) Europejski Trybunał Obrachunkowy, sprawozdanie specjalne nr 33/2018 – „Zwalczanie pustoszczenia w UE – rosące zagrożenie wymagające intensyfikacji działań”.

2.4. W dniu 17 listopada 2021 r. Komisja Europejska opublikowała, w ramach unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności, propozycję strategii UE na rzecz ochrony gleb o podtytule „Korzyści ze zdrowych gleb dla ludzi, żywności, przyrody i klimatu”.

2.5. Propozycja Komisji wnosi założenia ambitniejsze w porównaniu do dawnej strategii dotyczącej gleb, zgodnie ze strategiczną misją Europejskiego Zielonego Ładu, ma na celu zaradzenie kryzysowi klimatycznemu i kryzysowi związanemu z bioróżnorodnością oraz ma wesprzeć ambicje UE w zakresie globalnych działań na rzecz ochrony gleb.

2.6. Strategia ta ma wnieść decydujący wkład w osiągnięcie wielu celów Zielonego Ładu, takich jak: zwalczanie pustynnienia, odtworzenie zdegradowanych gruntów i gleb, dążenie do budowy do 2030 r. świata, w którym nie będzie występować proces degradacji ziemi (cel zrównoważonego rozwoju 15.3); przyczynianie się do usuwania gazów cieplarnianych; osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego i chemicznego wód powierzchniowych oraz wód gruntowych do 2027 r.; ograniczenie straty składników pokarmowych o co najmniej 50 %, ograniczenie stosowania niebezpiecznych pestycydów o 50 % do 2030 r.; ograniczenie zanieczyszczenia gleby do poziomów nieuznawanych już za szkodliwe dla zdrowia ludzi i ekosystemów naturalnych, a tym samym stworzenie do 2050 r. nietoksycznego środowiska; osiągnięcie zerowego poziomu przejmowania gruntów netto do 2050 r.⁽³⁾.

2.7. W strategii przedstawiono definicję „zdrowej gleby”, którą jest gleba w dobrym stanie chemicznym, biologicznym i fizycznym, zdolna do świadczenia w sposób ciągły jak największej liczby oczekiwanych usług ekosystemowych, takich jak dostarczanie żywności i biomasy, magazynowanie i filtrowanie wody, obieg składników mineralnych, umożliwianie życia i różnorodności biologicznej, składowanie dwutlenku węgla, umożliwianie działalności człowieka oraz istnienia krajobrazów i dziedzictwa kulturowego. Definicja ta jest zgodna z definicją przedstawioną przez organizacje Narodów Zjednoczonych⁽⁴⁾. Według wizji zawartej w strategii dobry stan gleby ma zostać osiągnięty do 2050 r. dzięki zobowiązaniu do działań na rzecz zrównoważonego użytkowania gruntów i rekultywacji. KE szacuje, że obecnie 60–70 % gleb w UE „jest w złym stanie w wyniku obecnego praktyki związanych z zarządzaniem”⁽⁵⁾, choć istnieją bardzo duże różnice między poszczególnymi krajami. Niemniej „cel mający zapewnić zdrowie 75 % gleb do 2030 r. poprzez radykalne zmiany obecnych praktyk związanych z zarządzaniem jest zarówno wykonalny, jak i niezbędny”⁽⁶⁾.

2.8. Celem strategii jest zapewnienie takiego samego poziomu ochrony gleby jak w przypadku wody i powietrza poprzez rozwiązanie problemu braku przepisów dotyczących gleby na szczeblu UE. W związku z tym zapowiedziano w niej opracowanie aktu o zdrowiu gleb do 2023 r. po przeprowadzeniu oceny skutków, kontroli zgodności z zasadą pomocniczości oraz konsultacji z zainteresowanymi stronami i państwami członkowskimi. Nowy akt o zdrowiu gleb powinien uwzględniać transgraniczne skutki degradacji gleby i zapewniać spójność polityki na szczeblu unijnym i krajowym, aby osiągnąć cele strategii.

2.9. Strategia obejmuje połączenie nowych dobrowolnych i prawnie wiążących środków, które mają zostać opracowane z pełnym poszanowaniem zasady pomocniczości i w oparciu o istniejące krajowe strategie polityczne dotyczące gleb. Celem jest:

- zwiększenie ochrony gleb organicznych i torfowisk,
- wspieranie inicjatywy Komisji na rzecz zrównoważonego obiegu węgla, w tym nagradzanie praktyk sekwestracji dwutlenku węgla w glebach rolnych,
- wspieranie ponownego wykorzystania wydobytej gleby, w tym wprowadzenie „paszportu”, aby zapewnić jej bezpieczny transport, bezpieczną obróbkę i bezpieczne ponowne wykorzystanie,
- zobowiązanie państw członkowskich do określenia do 2023 r. krajowych celów dotyczących ograniczenia przejmowania gruntów pod nowe osiedla i infrastrukturę, zgodnie z celem osiągnięcia „zerowego poziomu przejmowania gruntów netto” do 2050 r., oraz wprowadzenie hierarchii służącej lepszemu wykorzystaniu gleb miejskich, nadanie priorytetu ponownemu wykorzystaniu środowiska zbudowanego i stopniowe wycofywanie lokalnych korzyści podatkowych związanych z przekształcaniem gruntów rolnych w miejskie środowisko zbudowane,

⁽³⁾ Strategia odnosi się do gleby jako złożonego i biologicznie aktywnego systemu (pedosfery), który umożliwia istnienie roślinności lądowej, leżąc na styku między litosferą a atmosferą oraz wchodząc w interakcję z hydrosferą. Nie obejmuje ona osadów morskich i jeziornych. Zgodnie z komunikatami FAO gleba stanowi podstawę 95 % światowej produkcji żywności.

⁽⁴⁾ FAO, *Healthy soils are the basis for healthy food production* [Zdrowe gleby są podstawą produkcji zdrowej żywności], 2015, <https://www.fao.org/documents/card/en/c/645883cd-ba28-4b16-a7b8-34babbb3c505/>.

⁽⁵⁾ Komisja Europejska, *Caring for soil is caring for Life* [Troska o glebę to troska o życie], sprawozdanie rady ds. misji na rzecz zdrowia gleby i żywności, 2020, <https://op.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/32d5d312-b689-11ea-bb7a-01aa75ed71a1>.

⁽⁶⁾ Tamże.

- promowanie recyklingu materii organicznej, takiej jak kompost, produkt pofermentacyjny, osad ściekowy, przetworzony obornik i inne pozostałości rolnicze, w bezpieczny i zrównoważony sposób,
- ocena, ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej gleby,
- integracja i koordynacja gospodarowania glebą i wodą oraz promowanie przyjmowania opartych na przyrodzie rozwiązań w zakresie gospodarowania wodami powierzchniowymi i deszczowymi,
- wspieranie zrównoważonego gospodarowania glebami w rolnictwie,
- monitorowanie tendencji w zakresie pustynnienia oraz przyjmowanie środków mających na celu łagodzenie degradacji gleby i zapobieganie jej,
- zapobieganie zanieczyszczeniu gleby poprzez uregulowanie i ograniczenie stosowania i uwalniania do gleby mikrodrobin plastiku, substancji polifluoroalkilowych (PFAS) i innych toksycznych substancji chemicznych,
- współpraca z państwami członkowskimi w celu identyfikacji i remediacji terenów zanieczyszczonych,
- ocena wykonalności wprowadzenia świadectw zdrowia gleby na potrzeby transakcji dotyczących gruntów,
- poprawa monitorowania gleby i przyjęcie narzędzi cyfrowych do gospodarowania składnikami odżywczymi,
- znaczne finansowanie działalności badawczej dotyczącej różnorodności biologicznej gleby oraz rozwiązań dla problemu degradacji i zanieczyszczenia gleby,
- wdrożenie działań w zakresie komunikacji, edukacji i zaangażowania obywatelskiego nastawionych na promowanie zdrowia gleby.

2.10. W opinii NAT/713 *Użytkowanie gruntów na rzecz zrównoważonej produkcji żywności i usług ekosystemowych z 2017 r.* EKES zgodził się co do decydującego znaczenia zaktualizowanych ram polityki UE na rzecz zrównoważonego użytkowania i ochrony gleby, w szczególności w odniesieniu do gleby rolnej, w tym zdefiniowania dobrego stanu gleby oraz ujednoczenia terminologii i zharmonizowania kryteriów monitorowania, a także wezwał do włączenia zasad zrównoważonego gospodarowania glebami do środków polityki UE.

3. Uwagi ogólne

3.1. Komitet z zadowoleniem przyjmuje propozycję Komisji dotyczącą strategii UE na rzecz ochrony gleb 2030, silnie powiązaną z Zielonym Ładem i jego wizją przekształcenia zagrożeń związanych ze zmianą klimatu, utratą różnorodności biologicznej i degradacją środowiska w szansę na przekształcenie UE w nowoczesną, zasobooszczędną i konkurencyjną gospodarkę.

3.2. Komitet uznaje strategiczną rolę zdrowych gleb, które jako bardzo różnorodna całość stanowią jeden z najważniejszych zasobów naturalnych, zapewniający obywatelom dobrostan i bezpieczeństwo.

3.3. Komitet jest świadomy, że gleba jest wyjątkowym i ograniczonym zasobem, któremu zagrażają wielorakie naciski. Degradacja gleby i związana z nią utrata żyzności mogą przełożyć się na większy wpływ Europy na stan gleb na świecie i doprowadzić do większej zależności od przywozu surowców żywnościowych i nieżywnościowych z państw trzecich, w których rozpowszechnienie nieodpowiednich upraw powoduje procesy degradacji gruntów, a także wylesianie i emisje gazów cieplarnianych.

3.4. Komitet podkreśla absolutny wymóg i potrzebę sfinalizowania prac nad inicjatywami na rzecz gwarancji w handlu z państwami trzecimi co do tego, że dane towary nie powodują wylesiania. Uważa, że zgodnie z wyzwaniem, jakim jest stworzenie zasobooszczędnej gospodarki o obiegu zamkniętym, priorytetem jest ograniczenie wpływu popytu wewnętrznego poprzez zabezpieczenie i przywrócenie długoterminowej wydajności ekologicznej gleb europejskich. Bardziej zrównoważone, oparte na zasadach agroekologii wykorzystanie gleb może mieć duży wpływ, zarówno w skali europejskiej, jak i globalnej, na osiągnięcie celów Europejskiego Zielonego Ładu i celów zrównoważonego rozwoju określonych w Agendzie ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030.

3.5. Konieczne jest przewyciężenie zawężonego ujmowania gleby jedynie jako podłoża dla zabudowy i działalności człowieka: ponieważ gleba jest złożonym systemem biotycznym, od którego zależy świadczenie usług ekosystemowych i uzyskiwanie podstawowych dóbr, gospodarowanie nią wymaga odpowiedniego zarządzania, na które składają się m.in. troska ze strony właścicieli gruntów i użytkowników, odpowiedzialność lokalnych administratorów oraz rola rządów krajowych. Potrzebne jest przywództwo europejskie, ponieważ wyzwania związane z bezpieczeństwem żywnościowym, magazynowaniem wody, ochroną różnorodności biologicznej i przeciwdziałaniem zmianie klimatu są ściśle powiązane z dobrym gospodarowaniem glebą.

3.6. Komitet podkreśla potrzebę stosowania w ramach strategii na rzecz ochrony gleb sprawiedliwych metod i narzędzi, zgodnie z zasadą pomocniczości, tak aby zapewnić zrównoważone gospodarowanie glebami. Każdy poziom administracji glebami powinien mieć przydzielone odpowiednie zadania i zakres odpowiedzialności oraz odpowiednie zasoby z dostępnych funduszy. Szczególną uwagę należy zwrócić na wspieranie małych społeczności wiejskich. Komitet wzywa także do większego włączenia obywateli, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, związków zawodowych i przedsiębiorstw, tak by dzielić się odpowiedzialnością i zasobami w dążeniu do osiągnięcia celu, jakim jest przeciwdziałanie degradacji gleby.

3.7. Mając na uwadze realizację strategii, Komisja Europejska przewiduje przyjęcie aktu o zdrowiu gleb. EKES zaleca jednak, aby najpierw przeprowadzić planowaną ocenę skutków, a potem podjąć decyzję co do najbardziej odpowiednich narzędzi. Komitet zaleca także, by oprzeć ramy na wymienionych poniżej zasadach, co zapewni równe szanse wszystkim zainteresowanym podmiotom działającym w różnych sektorach gospodarki związanych z glebą i jej użytkowaniem:

- zapewnienie jasnej definicji tzw. zdrowych gleb, wskaźników i wartości progowych opracowanych według solidnych podstaw naukowych,
- określenie jasnych celów na 2030 r. na podstawie definicji zdrowych gleb,
- zagwarantowanie odpowiedniego poziomu ochrony środowiska i działań w dziedzinie klimatu,
- pełne poszanowanie zasady pomocniczości, ze względu na różnorodność gleb, ich zastosowań i zapotrzebowania na ich użytkowanie, różne warunki geologiczne, klimatyczne i krajobrazowe, a także zróżnicowane zagrożenia i już istniejące przepisy krajowe,
- nadanie priorytetu środkom w zakresie edukacji, doradztwa, transferu wiedzy i zachęt do ochrony gleby raczej niż dodatkowym zobowiązaniom prawnym,
- utrzymanie na rozsądnym poziomie obciążeń administracyjnych dla wszystkich podmiotów, przy jednoczesnym zapewnieniu przystępności cenowej.

3.8. Nowy wniosek dotyczący ochrony gleb musi stworzyć synergię z prawodawstwem dotyczącym klimatu, wody, powietrza i różnorodności biologicznej, a także ze wspólną polityką rolną. Komitet wzywa Komisję do przyspieszenia prac nad projektem ram, aby umożliwić szerszą dyskusję na temat jego treści z różnymi zainteresowanymi stronami, zanim zostanie on przedłożony do ostatecznego zatwierdzenia w obecnej kadencji legislacyjnej.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. Jedną z najpoważniejszych i najtrudniejszych do odwrócenia form degradacji gleby jest z pewnością przejmowanie gruntów związane z procesami urbanizacji: w latach 2012–2018 przejmowanie gruntów postępowało w Europie w tempie 539 km² na rok, przy czym 78 % zajętych terenów stanowiły obszary rolnicze, a grunty z recyklingu tylko 13 %⁽⁷⁾. Komitet uważa, że celowi „zerowego poziomu przejmowania gruntów netto” do 2050 r. muszą towarzyszyć realistyczne cele pośrednie do osiągnięcia w krótszym okresie, wspierane zachętami skłaniającymi do ponownego wykorzystania opuszczonych osiedli i rekultywacji niewykorzystanych powierzchni uszczelnionych. Cele dotyczące ograniczenia przejmowania gruntów pod rozwój obszarów miejskich i infrastruktury mogą i powinny uwzględniać różne zmiany demograficzne w państwach członkowskich i regionach. Szczególną uwagę należy zwrócić na ochronę i rekultywację obszaru przybrzeżnego, w szczególności wybrzeża Morza Śródziemnego, które przeszło proces ekstensywnej urbanizacji, powodujący znaczne szkody dla przybrzeżnej różnorodności biologicznej i turystyki.

4.2. Nienaruszone gleby naturalnych ekosystemów są podstawą utrzymania różnorodności biologicznej i naturalnym rezerwuarem węgla. Status ten należy zachować. W związku z tym Komitet uważa, że w strategii na rzecz ochrony gleb należy priorytetowo traktować ochronę takich gleb i związanej z nimi roślinności, utrzymać ich integralność i wspierać zarządzanie nimi poprzez odpowiednią gospodarkę lub uprawy.

4.3. Należy szczególnie wspierać utrzymanie trwałych użytków zielonych i pastwisk trwałych, ponieważ właściwe zarządzanie nimi w ramach zrównoważonej hodowli może przyczynić się do zachowania gleb bogatych w węgiel.

(7) EEA (2020), Land take in Europe – Indicator assessment [Przejmowanie gruntów w Europie – ocena wskaźników], <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/land-take-3/assessment>.

4.4. Materia organiczna gleby jest kluczowym elementem regulującym zdolność gleby do utrzymania wysokiego poziomu różnorodności biologicznej i świadczenia usług ekosystemowych związanych z jej żyznością, a także stanowi rezerwar węgla usuwanego z atmosfery. Bardzo niepokoi spadek zawartości materii organicznej w glebach europejskich, głównie ze względu na utratę żyzności i powiązane z tym ryzyko pustynnienia, ale także ze względu na spowodowane tym emisje gazów cieplarnianych: oblicza się, że wynoszą one ponad 170 mln ton CO₂ rocznie⁽⁸⁾, czyli ponad 4 % ogólnych emisji gazów cieplarnianych UE-27, a wiążą się głównie ze zmianami sposobu użytkowania gruntów i glebami torfowymi. Nowa strategia na rzecz ochrony gleb powinna zapewniać ochronę torfowisk i terenów podmokłych oraz odpowiednio wspierać rolników dzięki nowym formom dochodów w przyjmowaniu praktyk rolniczych opartych na koncepcjach agroekologicznych, sprzyjających utrzymaniu i zwiększeniu zawartości materii organicznej w glebach. Rozpowszechnianie wiedzy związanej z dobrymi praktykami i zrównoważonym gospodarowaniem glebami rolnymi powinno być traktowane priorytetowo i adresowane przede wszystkim do drobnych producentów rolnych.

4.5. EKES podkreśla znaczenie materii organicznej w glebie oraz to, że nie wolno doprowadzić do wyczerpywania się lub utraty składników mineralnych. Stosowanie nawozów musi odpowiadać potrzebom upraw. Należy unikać przesadnego nawożenia oraz zgodnie z celami strategii „od pola do stołu” dążyć do ograniczenia o 50 % do 2030 r. wycieku azotu i fosforu z gleb.

4.6. Gleby, które ucierpiały w przeszłości lub ostatnio z powodu zanieczyszczenia przemysłowego, nadal stanowią zagrożenie dla zdrowia publicznego i stanu chemicznego zasobów wodnych. W UE 2,8 mln działek ma potencjalnie skażoną glebę, z czego około 390 tys. wymaga remediacji⁽⁹⁾. Decyzje o ich rekultywacji powinny być podejmowane zgodnie z kryteriami zrównoważonej remediacji i na podstawie analizy ryzyka specyficznej dla danego terenu. Komitet oczekuje, że strategia ta, w oparciu o najbardziej zaawansowane doświadczenia krajowe, zapewni jednolite metody i kryteria przeprowadzania tych procedur, tak aby uniknąć poważnych niespójności występujących między różnymi przepisami krajowymi.

4.7. Komitet, doceniając fakt, że w strategii skoncentrowano się na kluczowej koncepcji „zdrowej gleby”⁽¹⁰⁾, podkreśla potrzebę opracowania systemu skutecznych wskaźników w celu jednoznacznego określenia stanu zdrowia gleb w ramach wskaźnika zdrowia gleby, ogólnych celów, które należy osiągnąć, oraz ich konkretnego przełożenia na różnorodne europejskie warunki glebowo-klimatyczne. Aby można było monitorować realizację tych celów, należy udostępnić wiarygodne narzędzia umożliwiające jednoznaczne oszacowanie wskaźnika zdrowia gleby na poziomie poszczególnych działek.

4.8. Komitet podkreśla potrzebę zwiększenia świadomości i wiedzy na temat gleby, jej ekologii i funkcji. W tym celu konieczne jest wspieranie programów informacyjnych dla obywateli i programów edukacyjnych dla szkół, a także szkoleń dla rolników i ogólnie dla specjalistów mającymi do czynienia z gruntami i glebą w tradycyjnych lub nowych obszarach biogospodarki i gospodarki o obiegu zamkniętym, a także dla decydentów lokalnych i regionalnych, od których zależą wybory dotyczące zmiany sposobu użytkowania gruntów.

4.9. Dostęp do zdrowej gleby ma zasadnicze znaczenie dla różnych sektorów gospodarki. Gospodarze i społeczne skutki wdrożenia strategii nie powinny mieć wpływu na zatrudnienie i konkurencyjność. W szczególności istnieje potrzeba zabezpieczenia dochodów w społecznościach wiejskich i rodzinach zależnych od gleby. Strategia powinna zapewnić sprawiedliwy podział kosztów i korzyści między zainteresowanymi stronami: należy chronić słabsze grupy i regiony, wspierać rolników produkujących na własne potrzeby oraz przydzielać środki finansowe społecznościom znajdującym się w trudnej sytuacji.

Bruksela, dnia 23 marca 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽⁸⁾ Raport techniczny Wspólnego Centrum Badawczego KE, *Soil threats in Europe: status, methods, drivers and effects on ecosystem services* [Zagrożenia dla gleb w Europie: status, metody, źródła problemów i wpływ na usługi ekosystemowe], 2015, https://esdac.jrc.ec.europa.eu/public_path/shared_folder/doc_pub/EUR27607.pdf.

⁽⁹⁾ Wspólne Centrum Badawcze KE, *Status of local soil contamination in Europe* [Stan lokalnego zanieczyszczenia gleb w Europie], 2018, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC107508>.

⁽¹⁰⁾ *Vision and objectives: achieving good soil health by 2050* [Wizja i cele: osiągnięcie dobrego stanu gleby do 2050 r.], Komisja Europejska, 2021 r., Strategia UE na rzecz ochrony gleb 2030, https://ec.europa.eu/environment/publications/eu-soil-strategy-2030_en.